

Asia: VN/2575/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajataho:

Muu, mikä? [Suomen koulu- ja opiskeluterveydenyhdistys, Skooppi ry]

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava *alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä*. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Huomioitanne [Tämän ryhmän olisi laadittava raamit toiminnalle ja suunniteltava kuntien välistä yhteistyötä opiskelu-huollon järjestämisessä, kuten esim. henkilöstön liikkuminen tarpeen mukaan kuntarajojen välillä. Monilla alueilla on jo toimivat rakenteet kuntien ja eri koulutuksen järjestäjien välillä. On hyvin tärkeää, että ryhmä perehtyy hyvinvointialueellaan jo olemassa oleviin yhteistyön muotoihin.]

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Huomioitanne [Koulutuksen järjestäjän tärkeä rooli tulee huomioida yhteistyöryhmän muodostamisessa, sillä ko. taholla on olemassa paljon asiantuntemusta alueellisesti toimivista yhteistyön käytänteistä, ja he vastaavat yh-teisöllisestä opiskeluhuollosta ja oppilaitosten hyvinvointityön monialaisesta kokonaisuudesta.]

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi *kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma*, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Kyllä

3) Hyvinvointialueella tulisi olla alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman tulisi määrittää opiskeluhoitoresurssien yhdenvertainen kohdentuminen ja toiminnan laatuksiteerit, huomioiden kuntakohtaiset erityispiirteet.

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma varmistaa palveluiden tasalaatuisen tarjonnan ja sisällyksen (ml. opiskeluhoitopalveluiden henkilömitoitus ja työn sisältö). Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman yhteys kunnan opiskeluhoitosuunnitelmaan osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa jää epäselväksi.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

Esitys ei huomioi riittävässä määrin erilaisia koulutuksen järjestäjiä, kuten yksityisiä oppilaitoksia. Hyviä yhteistyön rakenteita on jo olemassa kunnilla ja yksityisillä koulutuksen järjestäjillä, joita ei tule unohtaa.

Opetuksen järjestäjän kotipaikka saattaa olla yhdellä hyvinvointialueella ja koulutusta järjestetään toisen hyvinvointialueen alueella tai verkko-opintoina, epäselväksi tässä esityksessä jää kumpi hyvinvointialue toimii opiskeluhoitopalveluiden järjestäjänä. Etä- ja verkko-opintojen lisääntyessä on tarpeen selvittää tätä kohtaa.

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhoitopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Kyllä

Opiskeluhoollon yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuojat

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhoollon kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

Oleellista on, että oppilaan edun toteutumisen kannalta tarpeellinen tieto voidaan ongelmitta siirtää niiden ammattilaisten kesken, joilla on mahdollisuus vaikuttaa oppilaan tilanteeseen. Tämä on ollut nykytoiminnassa yksi pullonkauloista.

Tarvitaan selkeä kirjaamisohjeistus kaikille ammattiryhmille.

Opiskeluhoitokertomuksen rekisterinpitäjänä jatkaa koulutuksen järjestäjä. Tähän vaaditaan vielä tarkempaa ohjeistusta tallentamisen, kertomuksen käsittelyn ja salassapidon takaamisen osalta.

Opiskeluhuollon toimijoiden (kuraattorien, psykologien ja kouluterveydenhuollon) kirjaaminen yhtenäis-tyy esityksen mukaan ja varmistaa siten yhtenäisen toimintavan hyvinvointialueella.

Esityksessä on epäselvyyttä kuraattorin työn kirjaamisesta ja sen suhteesta sosiaalihuoltolain mukaisen palvelun kirjaamisohjeisiin.

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

-

8) Opiskeluhuollon siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräajoista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihuollon ja kuraattorien liittymisveloitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaikojen puitteissa?

Ei. Mikäli vastaatte ei, miten pitkän siirtymäajan arvioitte olevan tarpeellinen [Psykologien, kuraattoreiden ja sosiaalihuollon liittymisveloite olisi hyvä olla samanaikainen eli 1.9.2024.]

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhoitopalveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitanne esityksestä?

Kokonaisuutena hyvä muutos. Onkin ollut erikoista, että tässä on puuttunut koulu- ja opiskeluterveydenhuolto. Käytännössä näin on varmasti toimittukin jo nykyisen lainsäädännön puitteissa. Lisäksi opiskelijan/oppilaan/ huoltajan yhteisymmärrys avun hakemiseen on edellytys avun vastaanottamiselle. Tähän on pyrittävä kaikin tavoin.

Käytännössä näin on jo toimittu. Koko oppilaitoksen henkilökunnalla on ollut ja on jatkossakin velvollisuus ohjata oppilas/opiskelija opiskeluhuollon ja opiskeluterveydenhuollon palveluiden piiriin.

Tässä yhteydessä mietityttää tilanne, jossa jo täysi-ikäinen opiskelija kieltäytyy yhteydenotosta (esim. päihteisiin tai poissaoloihin liittyvän huolen vuoksi); mitä toimintamahdollisuuksia opetushenkilöstölle jää? Alaikäisten kohdalla lastensuojelulta on mahdollisuus saada apua.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen

järjestämisvastuulla olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidättekö esityksen mukaista ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

Kyllä, esitys on tarkoituksenmukainen

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

- Tavoite yksilökohtaisen opiskeluhuollon varhaisen tuen saatavuuden tehostamisesta on tärkeä. Sote-palveluiden saatavuuden parantaminen matalan kynnyksen palveluissa on kirjattu myös mm. hallitusohjelmaan ja mielenterveysstrategiaan. Oleellista on yhteistyön sujuvoittaminen ja eri palvelujen yhteensovittaminen varhaisen tuen palveluissa.
- Haasteena on luoda yhtenäiset opiskeluhuollon palvelut niin, että kunkin kunnan ja oppilaitoksen erityispiirteet ja –osaaminen tulee huomioiduksi isossa kokonaisuudessa.
- Kaikissa koulu- ja opiskeluhuollon palveluiden (koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä psykologi- ja kuraattoripalveluiden) henkilöstömitoituksessa tulisi ottaa oppilasmäärän ohella huomioon, kuinka monta oppilaitosta yhdellä työntekijällä on sekä oppilaiden ja opiskelijoiden erityispiirteet ja –haasteet.
- Esitysluonnoksessa todetaan, että kuraattoripalveluita koskeva henkilöstömitoitus tulisi voimaan 1.1.2022 alkaen. Henkilöstömitoituksen muuttaminen kesken lukuvuoden ei sovi oppilaitoksiin, vaan muutos tulisi ajoittaa oppilaitosten lukuvuosirytmien mukaisesti.
- Toivoisimme seuraavaa tarkennusta: Mikäli opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisilla on tieto lapsen tai nuoren palveluihin hakeutumisen esteistä tai muusta vaikeudesta, olisi ammattilaisen velvollisuus olla oma-aloitteisesti yhteydessä lapseen tai nuoreen ja selvittää tuen ja avun tarve. Vrt. terveystarkastuksista poisjääneiden tilanteen selvittäminen
- Esitys mahdollistaa yhtenäisen kaikkia opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisia koskevan ohjauksen (lainsäädäntö)
- Esitys mahdollistaa koulupsykologien ja –kuraattorien työkäytännöt yhdenmukaisiksi ja siten varmistaa lapsille ja nuorille tasaiset palvelut myös koulujen ja oppilaitosten loma-aikoina. Jatkossa työn sisältöä on tarkennettava, jotta palveluille asetetut tavoitteet ovat saavutettavissa ja koko opiskeluhoitopalvelun kokonaisuutta on mahdollista arvioida.
- Opiskeluhoitopalveluiden siirtyminen hyvinvointialueille vahvistaa ennaltaehkäisevän työn yhteisen kehittämisen ml. yhteiset koulutukset ja yhdenmukaisen ohjauksen.
- Nykyisen lain 14§:n mukaan “Oppilaitoskohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja” - tähän ei esitetä muutosta? Oppilaitoskohtainen oppilashoitoryhmä toimii ohjausryhmän (jatkossa hyvinvointialueen opiskeluhoitoryhmän) linjausten mukaisesti. Alueelliseen opiskeluhoollon ohjausryhmään osallistuminen tarkoittaa uutta opetustoimen koskevaa veloitetta. Onko yhteys opetustoimeen riittävä, jotta yhteiset linjaukset koulu- ja oppilaitostasolla ovat mahdollisia?

Vuorinen Annukka
Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistys Skooppi - Skooppi ry:n hallitus